

İLKÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN KAYNAŞTIRILMASINA YÖNELİK ALMIŞ OLDUKLARI HİZMET İÇİ EĞİTİM SONRASINDA YETERLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

**Prof.Dr.Nilgün Metin
Yrd.Doç.Dr. Havise Güleç
Yrd.Doç.Dr. Çavuş Şahin**

Özet

Bu çalışmada, 2007 yılında Çanakkale İl'indeki ilköğretim öğretmenlerine zihinsel engelli çocukların kaynaştırılması hakkında verilen hizmet içi eğitim sonrası, öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçları yer almaktadır. Hizmet içi eğitime katılan eğitimcilerin yeterliliklerinin belirlenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışma içinde öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimle ilgili görüşleri, öğretmenlerin alınan eğitim sonrasında sınıflardaki uygulamalarda olan değişikliklere ait görüşleri, alınan eğitim sonrasında olan değişikliklere ilişkin görüşleri, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası arasındaki değişime ilişkin görüşleri görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Hizmet içi eğitime katılan öğretmenler arasından 11 öğretmenle yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin altısının eğitim süresini yeterli bulduğu, diğerlerinin süreyi kısa bulduğu gözlenmektedir. Verilen hizmet içi eğitimin öğretmen olarak hakları ile ilgili bilgi sahibi olmaları konusunda yardım ettiği de ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM 1 : LİTERATÜR TARAMASI / KURAMSAL ÇERÇEVE

Z.E. çocuklar homojen bir grup değildir. Kendi aralarında önemli bireysel farklılıklar vardır. Bu nedenle zihinsel engelli çocukların sınıflandırılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Eğitimsel sınıflandırmada zeka bölümü ölçütü, psikolojik sınıflandırmaya göre daha esnek tutulmuş, grupların oluşturulmasında zihinsel engelli çocukların eğitim gereksinimlerinden hareket edilmiştir.

- 0 – 19 Z.B. Çok ağır derecede zihinsel engelliler
- 20 – 35 Z.B. Ağır derecede zihinsel engelliler
- 36 – 50 Z.B. Öğretilebilir zihinsel engelliler
- 51 – 70 Z.B. Eğitilebilir zihinsel engelliler (Çağlar,1979).

Eğitilebilir Zihinsel Engelliler: Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların bir çoğu (E.Z.E.Ç.) gelişimleri normallerden önemli bir farklılık göstermediği için genellikle okula başlayana kadar fark edilmeyebilirler. Zeka yaşları ise 8,5 yaş ile 12 yaş düzeyine kadar erişebilmektedir (Civelek,1990;Özsoy ve ark.1996)).

“Eğitilebilir” terimi bu gruba giren çocukların okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerileri öğrenebileceklerini açıklamaktadır. Bu çocuklar temel akademik beceriler yanında öz bakım becerilerini de öğrenebilmektedirler. Yetişkinlik çağında bütünüyle ya da kısmen geçimlerini sağlayabilecek bir iş becerisi edinebilmektedirler (Özsoy ve ark.1996; Civelek,1990,).

Zihinsel engelli çocukların oyun ihtiyaçları ve ilgileri normal çocuklardan farklıdır. Genellikle ayrı bir yerde oynasalar ve grup içinde problemlerle karşılaşsalar da sosyal bir grubun parçası olma ihtiyacındadırlar. Bu çocuklar sosyal olarak kabul edilmeyi isterler ve sosyal başarı onları sosyal paylaşmaya devam etmeleri yönünde teşvik etmektedir (Spodek ve Saracho, 1994).

Zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan biri de kaynaştırma eğitimidir. Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini bütün kademelerde sürdürme esasına dayanan, destek hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır. Başka deyişle engelli bireylerin engeli olmayan bireylerle

eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmesini sağlama işlemidir. Her insanda olduğu gibi özel eğitime muhtaç birey de sevilme, takdir edilmek, beğenilmek, değer görmek ve kimseye bağımlı olmadan yaşamak ister . Bu onların en doğal hakkı olduğu gibi, toplumsal bütünlüğün ve kalkınmanın temelidir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere verilen eğitimin niteliği ne kadar iyi olursa olsun sonuçta onu, içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline getirmiyor ve kabul görmesini sağlamıyorsa verilen eğitim işe yaramayacaktır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi her türdeki özel eğitime ihtiyacı olan bireyin devam ettiği okullarda bir hizmet alanı olarak görülmesini ve bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Rehber Öğretmen Sitesi,2009).

Engelli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma programları, engelli bireylere sunulan eğitim olanakları bakımından çok önemli bir gelişmedir. Ancak kaynaştırma programlarında başarılı olunabilmesi için toplumun, eğitimcilerin ve sınıftaki çocukların, kaynaştırma uygulamalarına ve engelli bireylere karşı olumlu tutum ve görüşe sahip olması gerekir (Strain ve Kerr,1981).

Yapılan bazı çalışmalar, öğretmen tutumlarının öğrencinin benlik kavramı ve başarı düzeylerini etkilediğini göstermektedir (Prillaman,1983). Okulöncesi dönemden başlayarak eğitimcilerin yönlendirilmesi, çocukların davranışlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır. Özellikle öğrencilerin sosyal becerilerinin desteklenmesinde eğitimcinin rolü önemli bir yer tutmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan çocukların yaşları ile sosyal iletişim kurabilmeleri söz konusu olduğunda ise öğretmen tutumu ve yönlendirmeleri önem kazanmaktadır (Strain,1981).

Yapılan araştırmalar, kaynaştırma uygulamalarında sınıftaki öğretmenin ve okuldaki diğer eğitimcilerin özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırılmalarına karşı olumlu tutum ve görüşe sahip olmalarının ve sınıfa engelli öğrenci kabul etme konusunda gönüllü olmalarını, kaynaştırma programını başarılı bir şekilde

yürütülebilmesi için çok önemli olduğunu göstermektedir (Avcı ve Ersoy, 1999; Hasazi ve Ark., 1994). Dolayısıyla engelli bireylerin topluma kazandırılmasında en geçerli yaklaşım olan kaynaştırma programını başarısı öğretmenle doğrudan ilişkilidir (Akt. Avcı, 1988; Metin, 2000; Akt. Kuz,2001)

Bir sınıf ortamında en etkin kişi olan öğretmenin sınıftaki çocuklara karşı gösterdiği tutum ve davranışlar onların üzerinde oldukça etkilidir; çocukların birbirleri ile hatta aileleriyle olan etkileşimlerini de yönlendiren bir etmendir. Diğer taraftan öğretmen davranışları çocukları etkilediği gibi çocukların özellikleri de öğretmenin tutum ve davranışlarının ne yönde olacağını belirleyen bir faktörlerdir.

Engelli çocuğun sınıf içi davranışları, akademik beceri düzeyi, duygusal durumu, engelinin tipi ve şiddeti (Shoetel ve Ark., 1972; Higgins ve Ruble, 1985) ile öğretmenin, çocukların bireysel farklılıklarını anlama ve kabul etme becerisinin onun çocuklara karşı tutum ve davranışlarını büyük ölçüde etkilemektedir (Strain ve Kerr,1981).

Engelli çocukların kaynaştırma sınıflarındaki konumu ve kaynaştırma programları üzerinde öğretmen tutum ve davranışları çok önemli olmakla birlikte yapılan birçok çalışma onların kaynaştırmaya genellikle olumsuz tutum gösterdiklerini vurgulamaktadır (Shoetel ve Ark., 1972; Myles ve Simpson, 1989; Murray, 1990; Schultz ve Ark., 1991; Güven ve Önder, 1995 ; Jenkinson, 1997; Diken ve Sucuoğlu, 1999).

Engelli bireylere ve kaynaştırma programlarına karşı olumsuz görüş ve tutuma sahip olmanın temelinde büyük ölçüde engellilik, engelli bireyler ve kaynaştırma programları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak yatmaktadır. Öğretmenlerin engelli çocuk ve kaynaştırma programları hakkındaki bilgi düzeyleri ile engel ve kaynaştırma hakkındaki tutum ve görüşleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda bilgi düzeyinin, öğretmen tutum ve görüşleri

üzerinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (Higgs, 1975; Larivee, 1981; Akt. Civelek, 1990; Schultz ve Ark., 1991; Küçüker, 1997).

Engelli öğrencilerin normal sınıflara kaynaştırılması konusunda öğretmenlere daha olumlu bakış açısı kazandırabilmek için bilgilendirici eğitim çalışmaları etkili olmaktadır. Brooks ve Bronsford (1971), Glas ve Meckler (1972), Herasmin ve Horne (1976) eğitimin öğretmen tutum ve davranışlarının olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır (Akt. Murray, 1990) Strain ve Kerr, (1981); Harvey ve Greenway (1984) öğretmenlerin çeşitli kurslardan sonra kaynaştırmayla ilgili yeterliliklerinin, kendine güvenin arttığını ve daha olumlu yaklaşımları benimsediklerini belirtmişlerdir. Metin ve Güleç (1999); Atay (1995); Güven ve Önder (1995)'in çalışmalarında da kaynaştırma programlarının başarılı olabilmesi için öğretmenlere hizmet içi eğitimin verilmesinin gerekli ve önemli olduğu vurgulanmıştır.

Kaynaştırma programlarının başarılı olmasında eğitimcilerin görüşlerinin, tutum ve davranışlarının büyük önem taşıdığı gerçeğinden yola çıkarak, İlköğretim okullarında zihinsel engelli çocukların kaynaştırıldığı sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, bilgi düzeylerini ve görüşlerini incelemek ve öğretmenleri bu konuda bilgilendirmek amacıyla bu çalışma planlanmıştır.

Bu çalışmada, 2007 yılında Çanakkale İl'indeki ilköğretim öğretmenlerine zihinsel engelli çocukların kaynaştırılması hakkında verilen hizmet içi eğitim sonrası öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçları yer almaktadır. Çalışma içinde öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimle ilgili görüşleri, öğretmenlerin alınan eğitim sonrasında sınıflardaki uygulamalarda olan değişikliklere ait görüşleri, öğretmenlerin aldığı eğitim sonunda okulda olan değişikliklere ilişkin görüşleri, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası arasındaki değişime ilişkin görüşleri görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir.

BÖLÜM 2 : YÖNTEMLER-METODOLOJİ

Örnekleme

Hizmet içi eğitime katılan 33 öğretmenden 11 öğretmen örneklem grubunu oluşturmaktadır.

Katılımcılar

Araştırmaya, Çanakkale İl'indeki ilköğretim okullarında zihinsel engelli çocukların kaynaştırmasını yapan sınıf öğretmenleri katılmıştır. Öğretmenlere “Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar”, “Bireysel eğitim programı (BEP)” ve “Kaynaştırma” hakkında hizmet içi eğitim verilmiştir. Daha sonra hizmet içi eğitime katılan öğrenci görüşme kapsamına alınmıştır.

Veri Analizi

Çalışma içinde öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimle ilgili görüşleri, öğretmenlerin alınan eğitim sonrasında sınıflardaki uygulamalarda olan değişikliklere ait görüşleri, öğretmenlerin aldığı eğitim sonunda okulda olan değişikliklere ilişkin görüşleri, öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası arasındaki değişime ilişkin görüşleri görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir.

BÖLÜM 3 : BULGULAR

Tablo 1 öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimle ilgili bilgileri içermektedir. Öğretmenlerin bir kısmı bu eğitimi yeterli bulurken diğerleri de yetersiz bulmaktadır. Yeterli olduğunu düşünenlerin bir kısmı sürenin yetersiz olduğunu; ama bilgilerin kendileri için yeterli olduğunu düşünmektedirler. Tablo 2 alınan eğitim sonrasında sınıflardaki uygulamalarda

olan değişiklikleri göstermektedir. Sınıf içi uygulamalarla ilgili olarak öğretmenler, bir okulda bulunan engelli öğrencinin sadece sınıf öğretmeninin sorunu olmadığını öğrendiklerini ifade etmektedirler. Tablo 3 Alınan eğitim sonunda okulda olan değişiklikleri göstermektedir. Öğretmenler okullarında olan değişimleri de şöyle zetlemektedirler: Bir kısmı destek oda açılacağına söylendiğini, fakat bunun da destek odada kimin görev yapacağını belli olmaması gibi başka sorunlar yaratacağını söylemektedirler. Tablo 4 kaynaştırmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası arasındaki değişimi aktarmaktadır. Eğitim öncesi kaynaştırmada öğretmenin başka kişilerden destek alabileceklerini bilmediklerini, eğitimden sonra bunu öğrendiklerini; ama destek alacakları kimse olmadığını belirtmektedirler. Öğretmenler, kaynaştırmanın gerekli olduğunu zaten bildiklerini; ama önce sınıf ve okul şartları düzeltilirse daha olumlu bakacaklarını belirtmektedirler.

BÖLÜM 4 : TARTIŞMA / ÇIKARIMLAR / SONUÇ

Bu alışma kapsamında hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin görüşleri değerlendirildiğinde,

- Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları konusunda oldukça kapsamlı bilgiye ihtiyaç duydukları
- Sınıflardaki kaynaştırılan zihinsel engelli çocuk sayısının fazla olduğu ve bunun da öğretmenlerin işini daha da zorlaştırdığını
- Sınıftaki toplam ğrenci sayısının fazla olması nedeniyle engelli çocuğun ihtiyaçlarını -bilgileri yeterli olsa bile- karşılayamadıklarını
- Çevreden gelecek desteğe ihtiyaç duyduklarını ancak okul yönetiminden gerekli desteğin alınamadığını
- Zor koşullara rağmen hizmet içi eğitimden öğrendiklerini uygulamak için çaba sarf ettiklerini, kaynaştırmaya daha olumlu bakmaya başladıklarını
- Kendilerini daha yeterli olduklarını ve neler yapabileceği konusunda bilgilerinin arttığını

- Sınıf ve okul ortamında bir takım düzenlemelerimin yapılması durumunda kaynaştırma uygulamalarının rahatlıkla yapılabileceğini tartışabilirsin.

- Diken ve Sucuoğlu (1999) Yaptıkları çalışmada ülkemizde uygulanan kaynaştırma programları için gerekli bazı alt yapı çalışmalarının yapılmadığı, sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırıldığı sınıflarda çalışmaya karşı olumsuz tutum sergilediklerini bulmuşlardır. Aynı çalışmada yeterli bilgisi olmayan ve gerekli desteği alamayan öğretmenlerin sınıfta kontrol sağlamada güçlük çektiklerine ve kendilerini yetersiz hissettiklerine dikkat çekilmektedir.

- PİK (1986)'e göre öğretmenler sınıflarına engelli bir çocuk yerleştirildiğinde korku, sıkıntı, üzüntü ve kızgınlık duygularını yaşamaktadırlar. Bunun sebebi, problemlerle başa çıkamama, kendini yetersiz hissetme ve başarısız olma kaygısıdır.

Hill ve Reed (1982) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada entegrasyon programlarının geliştirilebilmesi için yapılacak en önemli işin “öğretmen eğitime önem vermek” olduğunu, daha sonra “sınıftaki çocuk sayısının azaltılması” ve “planlama zamanının arttırılması” olduğu belirtilmektedir.

Metin ve Güleç (1999) tarafından yapılan araştırmada yine benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre, örnekteki eğitimcilerin daha çok “öğretmen eğitime önem verilmesi”, öğretmen özel eğitimci, yönetici ve aile arasında çok iyi iletişim kurulması, “daha çok kaynak ve materyal sağlanması”, “öğretmene çok yönlü destek verilmesi” ve “engelli çocukların kaynaştırma sınıflarına uygun yerleştirilmesi” gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM 5 : KAYNAKÇA

1. Atay, M.(1995). Özürlü Çocukların Normal Yaşlıları ile Birlikte Eğitim aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. H.Ü. S.B.E. Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı.

2. Avcı, N. (1998). Entegrasyon ve entegre sınıf öğretmeni. Destek, 1(1), 20-24.
3. Avcı, N. ve Ersoy, Ö. (1999). Okul öncesi dönemde entegrasyonun önemi ve uygulamalarda dikkat edilecek noktalar. Milli Eğitim Dergisi, 144, 68-70.
4. Civelek, A.H., (1990). "Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Normal Çocukların Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Resim-İş İle Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin etkileri."Yayınlanmamış doktora Tezi.Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü, Ankara
5. Çağlar, D. (1979).Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimleri, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara
6. Diken, İ., Sucuoğlu, B. (1999). "Sınıfında Zihinsel Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması" Özel Eğitim Dergisi Haziran ,1999, Cilt: 2, Sayı:3 ss: 25-39
7. Güven, Y.; Önder, A. (1995). Okulöncesi Eğitim Kurumlarındaki Yönetici ve Öğretmenlerin Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Kaynaştırılmaları Hakkındaki Görüşleri. 11 -13 Ekim 1995'te H.Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, II. Özel Eğitim Kongresinde Sunulmuş Bildiri. Ankara.
8. Hasazi, S. B., Johnston, A.P., Liggett, A. M. Ve Schatman, R.A. (1994). A qualitative policy study of the least restrictive environment provision of the individuals with disabilities education act, Exceptional Children, 60, 491-507.
9. Hill, A.D., Reed.D.F., (1982). Overview of Mainstreaming, U.S., Virginia.
10. Higgs, R.W. (1975). Attitude formation-on-contact or information Exceptional Children, April, 496-497
11. Higgins, T.E; Ruble, D. (1985). Social Cognition and social Development: A Sociocultural Perspective Ed: Hartup, W., Cambridge University Pres. USA.
12. Jenkinson, J.C. (1997). Mainstreaming or special? Educating students with disabilities. London and New York: Routledge Press.
13. Kuz, T. (2001) Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları/ 17
14. Küçükler, S. (1997). Bilgi verici psikolojik danışmanlık programının zihinsel özürlü çocukların kardeşlerinin özürle ilgili bilgi düzeylerine ve özürlü kardeşlerine yönelik tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

15. Larivee, B. (1981). Effect of inservice training intensity on teachers' attitudes toward mainstreaming. *Exceptional Children*, 48, (1), 34-39
16. Metin, N. (2000) "Attitudes of Educators Toward Integration" *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi* Y(1), S(1) ss: 161-168
17. Metin, N., Güleç, H., (1999). İlköğretim Okullarındaki Eğitimcilerin Özürlü Çocuklarla Normal Çocukların Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, s: 59-73, Ankara
18. Myles, B.S., Simpson, R.L. (1989) "REGular Educator's Modification Preferences for Mainstreaming Mildly Handicapped Children" *The Journal of Special Education*, Vol: 22, s:4, s: 479-489
19. Murray, T. (1990) *The Encyclopedia of Human Development and Education Theory, Research and Studies*. Pergaman Pres Pic. s: 279-285
20. Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S., (1996). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar*. Sistem Ofset, 6.baskı, Ankara
21. Pik, R. (1986). "Confrontation Situations and Teacher Support Systems", Cohen A. And Cohen L. (Edit.) *Special Educational Needs in the Ordinary School*. P.C.P. Education Series. London.
22. Prillaman, D., (1983). *Attitudes of School Principals Regarding The Mainstreaming of Handicapped Children*, U.S., Virginia
23. Strain, P.; Kerr, M.M. (1981). *Mainstreaming of Children in Schools. Research and Programmatic Issues*. Academic Press Inc. New York.
24. Schult, J.B.; Carpenter, C.D, ve Turnbull, A.P. (1991). *Mainstreaming Exceptional Students*. Allyn and Bacon, Boston , 413-415
25. Shoetel, J.; Iano, R.; McGettigan, J.(1972)"Teacher Attitudes Associated with the Integration of Handicapped Children" *Exceptional Children*, May,s: 677-6
26. Spodek, B., Saracho, O. N., 1994.*Dealing with Individual Differences in the Early Childhood Classroom*, Longman, New York&London
27. Strain, P.S., M.M., (1981). "Mainstreaming of Children in School Research and Programmatic", Acedemic Pres
28. www.rehberogretmen.biz

BÖLÜM 6 : TABLOLAR / ŞEKİLLER / EKLER

Tablo 1: Öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik olarak aldıkları hizmet içi eğitimle ilgili görüşleri

1. Almış olduğunuz kaynaştırma hizmet içi eğitimini yeterli buluyor musunuz? Eğer yeterli bulmadıysanız hangi konuların eklenmesini isterdiniz?	
Evet	Hayır
Sanırım süre yetersiz oldu; ama verilen bilgiler benim için önemliydi. Örn: BEP'i bilmiyordum. Kaynak odayı bilmiyordum.	Sınıf içinde zihinsel engelli bir çocukla ne yapacağımı tam olarak bilemiyorum. Yine de zihinsel engellilerle ilgili bilgim arttı.
Verilecek her şey verildi bana göre. Okul idarelerine daha çok iş düşmektedir.	Yeterli olması için daha uzun süre verilmesi gerekir. Ayrıca, bireysel eğitim programını daha iyi öğrenmek isterdim.
Bana göre yeterliydi. Daha fazlasını kendimizin ve okulun araştırması gerekir.	Yetersiz; çünkü kısa bir süreydi. Özel eğitim gerektiren farklı çocukları tanımak gerekir. Belki de bu eğitim lisans düzeyinde olmalı.
Yeterli olduğunu düşünüyorum. Daha fazla verilebilecek bir şey yoktu.	Asıl okulda düzenleme yapılmalı. İdarecilerin bize destek olması gerekir.
Bu sayede rehberlikten de bilgi almış olduk.	
Eğitim yeterliydi. Ancak diğer koşullar sağlanmadığı sürece kaynaştırma uygulaması çok zor.	
Evet. Ancak rehberlik ve okul idaresinin yapması gereken şeyler var.	

Tablo 2: Öğretmenlerin alınan eğitim sonrasında sınıflardaki uygulamalarda olan değişikliklere ait görüşleri

2. Aldığımız eğitim sonrası sınıfınızdaki uygulamalarınızda ne gibi değişiklikler oldu?
Bu çocuğun sadece benim sorunum olmadığını öğrendim. Sınıfım çok kalabalık olduğu için ona ayrı bir zaman ayıramıyorum.
Bireysel eğitim programını araştırmaya ve öğrenmeye çalıştım. İşim daha da kolaylaştı. Ancak 40 kişilik sınıfta bu çocuğa zaman ayırmam çok zor.
Benim sınıfımda 3 kaynaştırma öğrencisi var. Tek olsaydı zaman ayırmam daha kolay olurdu. Ancak 3 çocuğa zaman ayıramıyorum. Bu nedenle hevesli değilim.
BEP'i uygulamaya çalışıyorum. İşimi kolaylaştırmam gerek; yoksa çok mutsuz olurum.
Benim sınıfımdaki çocuk sayısı 5 olduğu için hangi birine zaman ayırabilirim. Ayrıca, bu uygulama yüzünden hasta oldum.
Sınıfımdaki çocuk sayısının azaltılması için idareye müracaat ettim. Çünkü 20 çocuk için tek çocuk kaynaştırılabilirmiş; ama olmadı. Şu an sınıfta bu çocuklara zaman ayıramıyorum.

BEP'i elde ettim ve kendim sınıfımdaki çocuğa göre düzenledim. Bu benim işime çok yaradı. İşim kolaylaştı, çocuk da daha sakinleşti.
Sınıfımda doğru bir kaynaştırma yapabilmem için kaynak oda desteği olmalı. Fakat, yok. Tek başıma bu işi yürütemiyorum.
BEP'i yapmaya çalışıyorum. Ancak tek başıma çok zor. Zaten 45 kişilik bir sınıfım var. Dürüst olmam gerekirse tam anlamıyla yapamıyorum.
Sınıfımda 3 kaynaştırma çocuğu vardı. Onların ikisini başka sınıflara dağıttılar. Başka da bir şey değişmedi.
Tek çocuğum var. Ona ders esnasında başka görevler veriyorum. Ara sıra, destek odaya gönderiyorum. Bilgim arttı.

Tablo 3: Öğretmelerin aldığı eğitim sonunda okulda olan değişikliklere ilişkin görüşleri

3. Aldığınız eğitim sonrası okulunuzda ne gibi değişiklikler oldu?
Destek oda açılacağı söyleniyor. Ama bu da bana göre başka sorunlar yaratacak. Örn: Destek odada kimin görev yapacağı belli değil.
Müdürümüzle destek-kaynak oda hakkında konuştuk. Bunun zor olacağı, mekan olmadığı söyledi. Sanırım açılması yönünde bazı çalışmalar var.
Destek oda açılması gündemde. Bu belki beni biraz rahatlatır. Ama sınıfımın sayısı azaltılmalı ve tek bir kaynaştırma çocuğu olmalı.
Kaynak oda açılması için idare ile görüştük. Gerekli olduğu; ancak mekan olmadığı belirtildi.
Okulumuzda zaten bir kaynak oda var. Ancak, bu bile benim işimi kolaylaştırmıyor.
Herhangi bir değişiklik olmadı. (3 kişi)
Yöneticilerle görüştük. Onların da kendilerine göre sorunları var.
Çocukların sayısının azaltılması dışında bir şey yok.
Zaten destek oda var. Okul idareleri (başka) mutlaka destek odaları arttırmalı.

Tablo 4: Öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik eğitim öncesi ve sonrası arasındaki değişime ilişkin görüşleri

Kaynaştırmaya bakışınız açısından eğitim öncesi ve sonrası arasında değişim oldu mu?
Kaynaştırmanın gerekli olduğunu zaten biliyordum. Ama önce sınıf ve okul şartları düzeltilirse daha olumlu bakarım.
Kaynaştırmanın eğer sınıf ortamı uygunsa zor olmayacağını öğrendim.
Eğitim öncesi kaynaştırmada öğretmenin başka kişilerden destek alabileceklerini bilmiyordum. Şimdi biliyordum ama destek alacağım kimse yok.
Kaynaştırmanın önemini her zaman biliyordum. Ama Türkiye koşullarında zor olduğunu düşünüyorum.
Türkiye'de ya da Çanakkale'de bu koşullar olduğu sürece kaynaştırma uygulaması yapılmamalı. Çocuklara zarar veriyoruz.
Önemli olduğunu biliyordum; ancak imkanlar yetersiz.

Kaynaştırma eğer uygun bir ortamda yapılıyorsa kolay. Kalabalık bir ortamda yapılıyorsa zor.
Olumsuz bakıyordum; hala da olumsuz bakıyorum.
Olumlu bakmaya başladım.
Kendimi yeterli görmüyordum. Şimdi biraz daha rahatım. Ne yapabileceğim konusunda ve haklarım konusunda bilgim arttı.
Zaten olumlu düşünüyordum. Şu an ne yapabileceğimle ilgili daha çok şey biliyorum.